

Materials de construcció, d'Eider Rodriguez

Pau Joan Hernández

Per fer entendre d'una manera ben senzilla la importància que té per a la literatura basca una novel·la com *Materials de construcció* i una obra com la d'Eider Rodriguez, cal explicar abans de res i molt breument com funciona el mercat editorial basc i quina transformació ha viscut els darrers anys pel que fa a l'aparició i presentació de novetats.

De la mateixa manera que passa amb el llibre català per Sant Jordi, el moment central del calendari per a les editorials basques és la Fira del Disc i el Llibre Basc de Durango, que se celebra pels volts del 8 de desembre. Amb el pas dels anys, la Fira s'ha anat convertint en un punt de trobada imprescindible per a autors, editors, lectors i amants de la cultura bascòfona. Les grans novetats del curs literari es presenten a Durango, on els escriptors tenen garantit el ressò de les seves obres, el contacte amb el públic i unes bones xifres de vendes. En una fira que dura quatre dies, l'organització dona unes xifres d'assistència d'unes 100.000 persones, i això per a una llengua que té un volum de parlants que s'acosta als 750.000.

Tot això, naturalment, és molt positiu, però, com totes les coses d'aquesta vida, també té un vessant que no ho és tant: el mercat editorial és petit, i en el moment que les novetats dels autors més coneguts i importants es concentren en unes mateixes dates, això provoca que els llibres que treuen autors novells o no tan notoris puguin arribar a passar desapercebuts.

Això va portar l'any 2007 el grup editorial més important del País Basc, Elkar, a fer una aposta agosarada, però que va sortir bé i va ser seguida després per altres cases: treure i promocionar les obres d'aquests autors el mes de març. Això donava visibilitat a joves i nous autors, atès que els publicava en un moment que no hi havia competència, i, a més, per la coincidència amb la festivitat del vuit de març, visibilitzava especialment les autores i les presentava en grup, gairebé com una generació.

Vista amb la perspectiva del temps, la iniciativa ha estat un èxit i, encara que no totes les autores hagin assolit la mateixa notorietat, ha donat a conèixer tot un ventall de noves narradores basques, llegides i premiades dins i fora del País Basc: Eider Rodriguez (amb *Materials de Construcció* i l'antologia de contes publicada en català amb el títol *Un cormassa gran*), però també noms com Katixa Agirre (recordem que *Les mares no* ha estat adaptada recentment al cinema), Uxue Apaolaza (*Des que els nens diuen mentides*), Aintzane Usandizaga, Yurre Ugarte, Arantza Iturbe..., de tal manera que crítics com Jon Kortazar consideren que el cànon de la narrativa basca actual és femení.

Traduint aquestes autores al català —i de manera directa, perquè la literatura basca gairebé sempre és traduïda a altres llengües de manera indirecta a través del castellà— he tingut la sensació —no especialment freqüent en el meu ofici— d'incorporar al cànon català unes veus realment importants i que tenen molt a dir.

Us convido, doncs, a endinsar-vos en la lectura d'aquesta història familiar estrictament real (no és, us en previnc, autoficció), que parla de la difícil relació d'una filla amb el seu pare alcohòlic, que parla de la complexitat dels sentiments i de com cadascú els gestionem a la nostra manera, i que retrata de passada la realitat del País Basc en uns anys ben difícils.

Materials de construcció ha aconseguit al nostre país un notable èxit de vendes, ha estat llegida i debatuda en nombrosos clubs de lectura —en alguns dels quals he estat convidat a participar com a traductor— i li ha estat atorgat recentment el premi Llibreter en la categoria Altres Literatures. Els traductors de llengües minoritzades poques vegades tenim una sensació tan viva de ser realment —i no metafòricament— ambaixadors d'aquestes cultures al nostre país.

